

ΑΙ ΜΟΝΑΙ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ

Ὀλόκληρον τὸ παρελθὸν θέρος διέμεινα ἐπὶ τῆς δροσερᾶς Πίνδου ἐπὶ τῶν Ἀγράφων¹, τὸ πλείστον τοῦ χρόνου διατρίψας εἰς τέσσαρας Μονάς, ἃς διαλελυμένας εὐρῶν ἐπανίδρυσα πρὸ τριετίας, τούτων δὲ ἐπισημοτάτη τυγχάνει ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Σπηλιάς.

Ἐπὶ τῶν ὄρειων τούτων μερῶν ἤκμαζε κατὰ τὸν χρόνον τῆς δουλείας πολὺ τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα παρὰ τοῖς ὀρειοῖσι κατοίκοις, ὡς εἰκάζεται οὐ μόνον ἐκ τῶν λίαν καλλιτεχνικῶν καὶ πολυδαπάνων Ναῶν τῶν χωρίων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ὑπαρχουσῶν Μονῶν. Μόνον εἰς τὸ τμήμα τῶν Ἀγράφων ὅπου ὑπάγεται εἰς τὴν Θεσσωστον παροικίαν μου τῆς ἐπαρχίας Καρδίτσης ὑπάρχουσι 20 Μοναὶ μὲ μεγάλους περικαλλεστάτους Ναοὺς, μία δὲ μόνον Μονὴ εἰς τὸν κάμπον τῆς ἐπαρχίας, ἀφίνω τὸ ὑπάρχον πλῆθος τῶν Μονῶν εἰς τὰς ἐπαρχίας Εὐρυτανίας, Τρικκάλων καὶ Ἄρτης. Ἀποθαυμάζει τις τὴν εὐσέβειαν τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες ξενιτευόμενοι εἰς τὴν Βλαχίαν, τὴν σημερινὴν Ρουμανίαν, καὶ πλουτίζοντες ἐπανήρχοντο εἰς τὰ πτωχὰ χωρία τῶν οἰκοδομοῦντες Ναοὺς, Μονὰς καὶ γεφύρας. Ἄλλ' ἀποθαυμάζει τις καὶ διαπύρει πού εὐρίσκοντο εἰς τὰ ἀπρόσιτα αὐτὰ μέρη οἱ ἐξαιρετοὶ μῦσαι τῶν καλῶν τεχνῶν, ζωγράφοι, ξυλογλύπται, χρυσοποιικταὶ ἀλλὰ καὶ τεχνίται κτίσται οἰκοδομοῦντες τοὺς τόσον στερεοὺς καμαροσκεπάστους Ναοὺς. Ἐντρέπεται δὲ τις ὁμολογουμένως ὑπολογίζων ποῖαν ταπεινὴν ἰδέαν οἱ μεταγενέστεροι θὰ ἔχωσι περὶ τῆς ἐποχῆς μας, συγκρίνοντες τοὺς σήμερον οἰκοδομουμένους Ναοὺς τῶν χωρίων μὲ τὰ τερατουργήματα τῶν κτιρίων καὶ τῶν εἰκόνων, πρὸς τοὺς ἀρχαίους καλλιτεχνικοὺς Ναοὺς καὶ τοῦ μικροτέρου χωρίου. Ἐκ παραβολῆς δὲ ἦν ἕκαμον, φαίνεται ὅτι ἡ τέχνη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς δουλείας ἤκμαζε μᾶλλον εἰς τὰ μέρη τῆς Θεσσαλίας ἢ ἐν Πελοποννήσῳ ἴσως διότι οἱ Θεσσαλοὶ ἐξενιτεύοντο εἰς Ῥουμανίαν. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα τὰ χριστιανικὰ μνημεῖα μένουσιν ἀνέπαφα ἀνευ φθορᾶς ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ τοῦτο διότι κατὰ τὸν Ἱερὸν Ἀγῶνα τὰ μέρη ταῦτα ἀπετέλουν τὰ περιόκουστα ἀρματωλίκια, δὲν προσεβλήθησαν δὲ ὑπὸ τῶν Τούρκων, καὶ ἂν δέ που ὑπάρχει φθορά τις, αὕτη ἐγένετο οὐχὶ τὸ 1821 ἔτος, κατὰ τὸν Ἀγῶνα, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου, ὅτε ἐπανεστάτησαν τὰ Ἄγρα-

1. Ὀνομάσθησαν Ἄγραφα, κατὰ τὴν ἀρχουσαν γνώμην, 200 περίπου χωρία τῆς Πίνδου ἀρχόμενα ἀπὸ τὰς ὑψορείας ἐπὶ τῆς πεδιάδος τῆς Καρδίτσης, διότι ἐπὶ Ἀλῆ Πασᾶ δὲν κατεγράφησαν εἰς τοὺς φορολογικοὺς καταλόγους μείναντα ἀσύδοτα, διότι ἐξ αὐτῶν ὁ Πασᾶς ἐστρατολόγει ἄνδρας.

φα τὸ 1854 ἔτος με κέντρον τὴν Μονὴν Σπηλιᾶς πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Θεσσαλίας. Τοῦναντίον ἐν Πελοποννήσῳ μεγάλη ἐγένετο φθορὰ τῶν χριστιανικῶν μνημείων ἰδίως ὑπὸ τῶν Ἀράβων τοῦ Ἰμβραήμ τὸ 1827 ἔτος. Ἀλλὰ τὴν μὴ ὑπὸ τῶν Τούρκων γενομένην φθοράν, ἐπιτελοῦσιν ἤδη ἀτυχῶς οἱ διάφοροι ἐπίτροποι τῶν Ναῶν οὐδαμῶς δὲ ὁ τελευταῖος Νόμος ἀνεχαιτίσειεν αὐτούς. Ἰδίως μεγάλη γίνεται φθορὰ ἐκ τῆς μανίας ἣν ἔχουσι νὰ ἀνοίγωσι παράθυρα εἰς ἀρχαίους Ναοὺς καταστρέφοντες οὕτω καὶ τοιχογραφίας καὶ ἐπιγραφὰς ἀλλὰ καὶ τὸ κατανοκτικὸν σκίῳ-φως τῶν Βυζαντινῶν Ναῶν.

Κατὰ τὰς ἐρεῖνας ἃς ἔκαμον, ὅλοι οὗτοι οἱ Ναοὶ καὶ τῶν χωρίων καὶ τῶν Μονῶν εἶνε ἔργα τοῦ τέλους τοῦ 16ου καὶ ἐντεῦθεν αἰῶνος, ἅπαντες δὲ ἔχουσι σχῆμα σταυροῦ. ἄλλοι μὲν μετὰ τὸ καθαρῶς Βυζαντινὸν σχέδιον τοῦ τροῦλλου, ἕτεροι δὲ, οἱ μικρότεροι, μετὰ ἡμισφαιρικοὺς θόλους ἐν τῷ μέσῳ. Ἠκολούθουν δὲ οἱ τεχνῖται τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀκριβῶς τὴν ἐπιχωριάζουσαν παράδοσιν εἰς τε τὴν ζωγραφικὴν καὶ εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν. Ἐπὶ τῶν τόξων τῶν 4 κίωνων στηρίζεται ἡμισφαιρικὸς θόλος ἐπὶ τοῦ ἄνω δὲ ἀνοίγματος στηρίζεται ὁ τροῦλλος, οὗτινος παντοῦ ἐν ἐκ τῶν παραθύρων εἶναι θυρὶς κρύπτῃς μυστικῆς. Εἰκονίζεται δὲ εἰς τὸν Τροῦλλον ὁ Σωτὴρ μετὰ τὴν αὐτὴν τεχνοτροπίαν μετὰ ἀνοιχτὰ χρώματα, καὶ πρᾶξιαν τὴν μορφήν μετὰ φρειδῆς πρόσωπον, ἐν ᾧ εἰς τὴν λοιπὴν τοιχογραφίαν ἐπικρατεῖ ἡ σοβαρότης εἰς τὰς μορφὰς τῶν Ἁγίων καὶ τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα εἰς τὰς πτυχὰς τῶν ἐνδυμάτων. Ἐπὶ τῶν κίωνων εἰκονίζονται οἱ στυλῖται Ἁγιοὶ, οἱ δὲ μεγαλομάρτυρες Γεώργιος καὶ Δημήτριος παντοῦ ἀνιπποὶ οὐ μόνον εἰς τοιχογραφίας ἀλλὰ καὶ εἰς εἰκόνας φρηγιάς. Εἰς τὸ ἱερὸν Βῆμα ἔνθεν τῆς Προθέσεως οἱ Διάκονοι Στέφανος Πρόχορος κτλ. μετὰ θυμιατῶν, εἰς τὴν κοιλότητα τοῦ Νικητῆρος ὁ Διάκονος Μελχισεδέκ κρατῶν δίσκον μετὰ ἄρτον καὶ ἄλας, ἐκεῖθεν δὲ τοῦ Νικητῆρος στερεοτύπως εἰκονίζεται Πέτρος ὁ Ἀλεξανδρείας ἔναντι δὲ ὁ Ἰησοῦς ὡς δεκαετὲς παιδίον μετὰ ἐφθαρμένον χιτῶνα, καὶ ἡ ἐπιγραφή «τίς σοῦ τὸν χιτῶνα διήξεν» καὶ ἡ ἀπάντησις «Ἄρειος ὁ Παγκάκιστος Πέτρε» ὡς τὸ δράμα ὅπερ ἐν τῷ βίῳ Πέτρου τοῦ Ἀλεξανδρείας ἀναφέρεται. Οὐδαμοῦ δὲ οὔτε εἰς ἐνοριακὸν Ναὸν οὔτε εἰς Μονὰς εὑρον προκείμενον τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς τὸν Ἐσταυρωμένον ὡς ἤδη συνηθίζεται, δότι καὶ ἡ ζωγράφησις τοῦ Σώματος τοῦ Κυρίου ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ εἶναι τῶν νεωτέρων χρόνων συνήθεια ἣν ἀποκρούουσιν οἱ παλαιοὶ ὡς ἐγγίζουσιν εἰς τὰ ἀνάγλυφα ἅπερ ἀπαγορεύει ἡ Ἐκκλησία μας, ἀφοῦ καὶ οἱ ἔξοδοι τοῦ Ἐσταυρωμένου κατὰ τὸν ὄρθρον τῆς Μ. Παρασκευῆς δὲν ἐγένετο, ἀλλ' οὔτε Ἀμβων οὐδαμοῦ ὑπάρχει. Ἀπαραίτητα δὲ τὰ δίπτυχα καλλιτεχνικῶς κατασκευασμένα μετὰ δύο μικρὰς θύρας ἀνοιγούσας, ἐξῶθεν τῶν ὀπίσθων εἰκονίζεται ὁ Εὐαγγελισμὸς.

Ἐν τῷ Τέμπλῳ καὶ τῷ Βημόθῳ παντοῦ εἰσὶν γλυπτὰ καὶ ἐπίχρῳσα διὰ

καθαροῦ χρυσοῦ, ἔχουσι δὲ τὰ Τέμπλα ἄνωθεν τῶν μεγάλων φορητῶν εἰκόνων, διπλὴν σειρὰν μικρῶν εἰκόνων μὴ φορητῶν ἀλλ' ἐπὶ τοῦ τέμπλου ἐζωγραφισμένων. Γλυπτὰ δὲ ἐπὶ ξύλου καὶ ἐπίχρυσα εἰσὶ τὸ Κιβώριον τῆς Ἀγίας Τραπεζῆς τὰ δύο Εἰκονοστάσια καὶ ὁ Δεσποτικὸς Θρόνος, ἐξαιρετικῶς δὲ ἐν τῇ Σωλῆα ἤρτηται γλυπτὸς καὶ ἐπίχρυσος καὶ αὐτὸς ἐπὶ ξύλου ὁ χορὸς λεγόμενος, κυκλωτερῆς μὲ γωνίας ἐξ ὧν ἤρτηνται μικρὰ εἰκονίσματα ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἐζωγραφισμένα, ἐξ ὧν ἐπὶ τοῦ ἐνὸς μέρους εἰκονίζεται εἰς τῶν Ἀποστόλων ἓκ δὲ τοῦ ἐτέρου εἰς τῶν Πραφητῶν, ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν εἰκονισμάτων ἤρτηνται λίαν καλλιτεχνικὰ ψᾶ ἐκ σμάλτου καὶ κάτωθεν αὐτῶν εἰς τὸ ἄκρον κρέμανται χρυσοὶ καὶ θύσανοι ἐκ νημάτων χρυσῶν, προϊόντα ταῦτα τῶν κλεινῶν Ἑνετικῶν. Καὶ ἀναλόγια δὲ εἰς τὸ μέρος τῶν φαλτῶν ὑπάρχουσι μὲ γλυφὰς ἐκ διαφόρων ὀσῶν, καὶ ἀνάκλιτρον ἀναπαυτικὸν ἐν τῷ Ἱερῷ μὲ ὁμοίας παραστάσεις, πλήθος δὲ ὑπάρχει ἀπανταχοῦ ἐφθαρμένων φορητῶν εἰκόνων καὶ παλαιῶν διβλίων ἐνετικῶν ἐκδόσεων. Μηναίων κλπ. ἐξ ὧν εὖρον καὶ τοῦ 1550 ἐκδοσιν, ἦτοι τῆς πρώτης ἑκατονταετίας ἀπὸ τῆς εἰρήσεως τῆς τυπογραφίας ἅτινα ἤδη φθείρονται, παρερριμένα, ὑπὸ τοῦ σιτοῦ, ἀνωθεν δὲ τῶν ἀναλογίων κρέμανται εἰσέτι οἱ φανοί. Νάρθηκες δὲ καὶ ἐξωνάρθηκες ἐζωγραφισμένοι καὶ στασιδία ἀναπαυτικὰ κοσμοῦσι τοὺς Νεὺς αὐτοῦς.

Ἐκεῖνο ὅπερ ἀτυχῶς σὺδαμοῦ εὖρον εἰσὶν χειρόγραφα παλαιὰ καὶ μεμβράναι ἄμφω πολυτίμα καὶ Σταυροὶ καλλιτεχνικοί, πάντα ταῦτα ἐσουλθήθησαν ἰδια κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, διότι ἄπασαι αὗται αἱ Μοναὶ μέχρι τοῦ 1905 εἶχον ἐκάστη τὸν Ἠγοούμενον αὐτῆς καὶ φθίνουσαι διατηροῦντο κἄπως.

Καὶ τὰς εἶχουσι ταύτας Μονὰς τὰς ἐπεσκέφθην ἄλλας μὲν ἐφέτος ἄλλας δὲ εἰς τὸ παρελθόν, ἐγκαταλελειμμένα δὲ τῶν πλείστων, κατεστράφησαν καὶ τὰ μέσα τῆς μεταβάσεως, ἐξ ὧν δέον διὰ τὴν ἀνάληθις εἰς αὐτὰς τὴν ὁδοιπορήσῃ ἐπ' ἀρχετὸν ἀδυνατοῦ οὐσης τῆς ἐπίπου μεταβάσεως. Ὀλιψὶς δὲ πραγματικῆ καταλαμβάνει τὸν ἐπισκέπτην βλέποντα τὴν σημερινὴν ἐρημίαν καὶ ἀναπολοῦντα τὸ παρελθὸν μεγαλεῖον.

Εἰς ἓνα μικρὸν ἀλλὰ λίαν καλλιτεχνικὸν Ναὸν, μιᾶς τούτων, τῆς Μονῆς Κατουαίου, ἐπὶ ὧραν ἰστάμην μόνος ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἀνεπόλουν τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ὁ ζωγράφος παρέδωκεν ἑτοιμον τὸν Ναὸν εἰς τοὺς Μοναχοὺς ἀποθαυμάζων τὸ ἔκπαγλον μεγαλεῖον καὶ τὴν χαρὰν ἣν ἐδοκίμαζον, καὶ τὴν κατάνυξιν, οἱ ἀσκούμενοι Πατέρες εἰς τοιοῦτον μνημειῶδες τέμενος ὑμνοῦντες τὸν Θεόν. Βλέπων εἰς τὰ ἀρχαῖα Μηναῖα τὰ στίγματα τοῦ κηροῦ ὃν ἐκράτει ὁ Ἀναγνώστης φωτιζόμενος κατὰ τὸ φάλλειν, ἐσκεπτόμην ὅτι σήπεται ἀπὸ πολλοῦ ἢ χεῖρ ἐκεῖνη ἐν τῷ τάφῳ, ὅτι καὶ ἡμεῖς οὕτως ἐντὸς ὀλίγου θὰ παρέλθωμεν καὶ ἄλλοι θὰ διαδεχθῶσιν ἡμᾶς

ἐν τῇ διακονίᾳ τῆς Ἐκκλησίας, οὕτως ὅμως δὲν θὰ μᾶς θαυμάζωσι διὰ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν μας

Τινῶν ἐκ τῶν Μονῶν τούτων δημοσιεύω ῥῥε ἐπιγραφάς, ἐνῶ αἰ πλεῖστα ἐφθάρησαν, καὶ πληροφορίας τινάς, ἐνῶ ἀπηκριβωμένοι ἱστορικαὶ εἰδήσεις ἄλλαι ἐλλείπουσι, διὰ τὸν παντελῆ ἀφανισμόν γραπτῶν μνημείων κωδίκων ἢ ἄλλων ἐγγράφων. Ἄξιον δὲ προσοχῆς εἶναι ἢ εἰς τὰς ἀρχαίας Μονὰς παράστασις τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Εἰς τὰς Εἰκόνας τῶν Ἱερῶν Ναῶν εἶνε γνωστὴ σήμερον ἢ παράστασις τῆς Ἁγίας Τριάδος ἥτις γίνεται προσωποειδής, διὰ παραστάσεως δηλ. πολιτοῦ Γέροντος ὡς εἰκόνας τοῦ Πατρὸς, δι' ἑτέρου δὲ νέου ἀνδρὸς ὡς Εἰκόνας τοῦ Υἱοῦ, καὶ διὰ τῆς περιστερᾶς ὡς Εἰκόνας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀναμφιβόλως ἕως ἢ παράστασις αὕτη εἶναι ἀποκύημα τῶν κάτω χρόνων, ὅτε φαίνεται ἐλησμονήθη τὸ Γραφικὸν «Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε». Διότι μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰῶνος τοιαύτη παράστασις ἔθεωρεῖτο βέβηλος, οὐθενὸς τολμῶντος νὰ εἰκονίσῃ τὸν ἀναρχον Πιτέρα τὸν ἀχώρητον Θεὸν προσωποειδῶς, ὡς ἱστοροῦμεν τοὺς ἁγίους καὶ τὸν ἐνανθρωπήσαντα Υἱὸν τοῦ Θεοῦ.

Ἐχομεν λοιπὸν παραστάσεις μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 18ου αἰῶνος τῆς Ἁγίας Τριάδος εἴτε εἰς τοιχογραφίας εἴτε εἰς Εἰκόνας φορητάς, οὐχὶ εἰκονίζουσας ὡς σήμερον κατὰ τὴν ἄνω ἐκδοχὴν τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἀλλὰ τὴν Ἁγίαν Τριάδα εἰκονίζομένην διὰ τῆς ἐκ τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς ἀναπαραστάσεως τῆς φιλοξενείας τῶν τριῶν Νέων ὑπὸ τοῦ Ἀβραάμ. Ἰστοροῦνται δηλαδὴ τρεῖς Ἄγγελοι καθήμενοι περὶ Τραπεζῆς ἐν ἣ ὑπάρχουσι διάφορα ἐδέσμητα, περὶ δὲ αὐτῶν ὑπηρετοῦσιν αὐτοὺς ὁ Ἀβραάμ καὶ ἡ Σάρρα. Τοιαύτην Εἰκόνα μὲ ἐπιγραφὴν «Ἁγία Τριάς» ἔχω ἐνώπιόν μου καὶ μὲ χρονολογίαν 1758, πολλὰς δὲ ὁμοίας εἶδον εἰς ἀρχαίους Ναοὺς ἐπὶ τῆς Πίνδου, καὶ οὐδαμοῦ ἀπῆντησα παλαιὰν Εἰκόνα παριστώσαν τὴν Ἁγίαν Τριάδα προσωποειδῶς ὡς σήμερον ζωγραφίζεται, εἰκάζω δὲ ὅτι ἢ σημερινὴ παράστασις ἤρξατο μετὰ τὸ 1800 ἔτος. Εἶναι ὄντως ἀξίου λόγου ἢ ἔρευνα ἐκ ποίας ἀφορμῆς ἐγκατελήφθη ἢ συμβολικὴ διὰ τῶν τριῶν Ἀγγέλων τοῦ Ἀβραάμ παράστασις τῆς Ἁγίας Τριάδος, καὶ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη πανταχοῦ ἢ Ἁγία Τριάς παριστάται διὰ δύο προσώπων τοῦ Πατρὸς τοῦ Υἱοῦ καὶ τῆς περιστερᾶς ὡς Ἁγίου Πνεύματος. Ἴσως ἢ παράστασις τοῦ Πατρὸς ὡς πολιτοῦ νὰ ἐστηρίχθη εἰς τὸ ὄραμα τοῦ Δανιὴλ «ὁ πολιτὸς τῶν ἡμερῶν», νομίζω ὅμως ὅτι ἢ νεωτέρα συνήθεια καὶ ὁ εἰσηγητὴς αὐτῆς δὲν εἶνε ἀξίος ἐπαίνων.

Ἐπὶ τῆς ὀρεινῆς τῆς Πίνδου τῆς λεγομένης ὡς εἶπωμεν Ἄγραφα ὑπάρχει ἢ διαλελυμένη νῦν Μονὴ τῆς Ἁγίας Τριάδος προσεπιλεγμένης «Σκλαταίνης» ὡς καὶ τὸ παρακείμενον χωρίον ὀνομάζεται.

Ἡ Μονὴ εἶναι κτίσμα τῶν νεωτέρων χρόνων τοῦ προπαρελθόντος αἰῶνος διασφύζεται δὲ ὁ ἀγιογραφημένος Ναὸς ἀκέραιος ἄνευ οὐδεμιᾶς

ἑθέρῳ. Ἐν-ὕψιστον μοι ἔλαμψε ὅτι ἄνωθεν τῆς Προθέσεως κρέμαται μικρὸν κώδων ἄνευ γλωσσίδος ὡς εἶδος χαθανίου, παραπλευρῶς δὲ μικρὸν σφυρίον, διηπόρουν εἰς τὸ τοῦτο ἐχρησίμευεν, ἀλλὰ παρατυχῶν γέρων ἱεραῦς μοι ἐξήγγησεν ὅτι ὅταν ἐπρόκειτο νὰ προσκομισθῇ ὁ λειτουργὸς ἐσήμενον ἐλαφρῶς μὲ τὸ σφυρίον καὶ προσήρχοντο οἱ μοναχοὶ ἵνα ἕκαστος μνημονεύσῃ ὅν ἂν ἐβούλετο.

Ἐντὸς τοῦ Νάρθηκος καὶ ἄνωθεν τῆς θύρας τοῦ Ναοῦ ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή:

Ἐμῖν δέδοται ἡ τῶν Οὐρανῶν
 βασιλεία, δεῖξτε ἡμῖν τὰ καλὰ
 ἔργα καὶ ἀπολαύσετε τὸν μισθόν».

Ἐντὸς δὲ τοῦ Ναοῦ ἄνωθεν τῆς θύρας τῆς εἰσόδου ἀναγινώσκονται τὰ ἐξῆς, τηρουμένης τῆς ὀρθογραφίας καὶ συντάξεως, μὲ λίαν καλλιτεχνικὰ Βυζαντινὰ γράμματα:

Ἔτος ΖΣΣΖ ἀπὸ Χριστοῦ ΑΦΝΗ (1758)

Ἄναξ ἄναρχε πατὴρ ἀνάρχου Ἀδγε,

Ἰησοῦ φιλόανθρωπε Μαρίας γόνε
 σὺν τῷ Ναῶ σου φρούρει αἶε καὶ
 σκέπε τοὺς σοὶ τελοῦντας προσφορὰν
 καὶ λατρείαν. Ἀνιστορήθη ὁ
 πάνσεπτος οὗτος Ναὸς τιμώμενος

... τῆς ὁμοουσίου καὶ ἀδιαιρέτου
 Τριάδος, ὑποκείμενον δὲ κατὰ πάντα
 τῆς ἁγίας καὶ πατριαρχικῆς Μωνῆς,
 πατριαρχεύοντος τοῦ πνευματικωτάτου
 Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως
 κυρίου Σεραφεῖμ, ἀρχιερατεύοντος
 Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου 1. Μακαρίου.

Ἐφημερεύοντες ἐν τῇ Μονῇ ταύτῃ
 πατέρων ἡμῶν Ἰωσήφ καὶ αἰτέρων
 σιλειουργῶν Διονυσίου Δανιὴλ
 Ἀνανίου Παρθενίου Σεραφεῖμ Ἀρσενίου
 τῶν Ἱερομονάχων καὶ Ἀνθίμου Μοναχῶν
 δι' ἐξόδοις καὶ κόποις Ἰωσήφ καὶ Διονυσίου.
 διὰ χιρῶς ταπεινοῦ Θεοδώρου Οὐθρία
 τοῦ ἐκ κόμης ἁγίας». (ἄνευ τόνου).

Παραπλευρῶς ἀναγινώσκονται τὰ ἐξῆς:

Οἱ εὐρεθέντες πατέρες εἰς τὴν ἁγίαν Μονὴν ταύτην ἱερομόναχτε καὶ Μοναχῇ καὶ μεταγενέστεροι εἰσέλθουν ὅπως ἀμελήσῃ καὶ δὲν διαβάσει τὴν ἀκολουθίαν, ὅς καθὼς προσέταξαν οἱ ἅγιοι Πατέρες καὶ δὲν μνησθῇ

1. Ὁ τίτλος οὗτος τῆς Μητροπόλεως ἀπαντᾷται μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰῶνος.

ἡμῶν... τὰ δυνάματα τῶν κτητόρων νὰ ἔχη τὴν κατάρα τῆς ἁγίας Τριάδος καὶ εἰς τὸν δεσμὸν τοῦ ἀπορισμοῦ οἴτοι καὶ τῆς προσθέσεως».

Ἡ Μονὴ κεῖται εἰς ὄρειοτάτην τοποθεσίαν εἰς ὕψος 800 μέτρων περιβαλλομένη ὑπὸ ἐλατῶν με κρήνην διαγωγῆς ὕδατος ἐντὸς τῆς αὐτῆς εἰς τὸν τῶς ὄμιον Ἰζμῶν.

Ἐπὶ φορητῆς εἰκόνης ἱστοροῦσης τὴν τῶν τριῶν Ἀγγέλων παράστασιν τῆς ἁγίας Τριάδος ἀνοθεῖν, ἀναγινώσκονται τὰ ἑξῆς μετὰ τὴν αὐτὴν χρονολογίαν τοῦ Νοεμ. 1758. «† Ὅρας τὸ κάλλος καὶ ναοῦ λοιπὴν χάριν τῆς ζωοποιῆ καὶ ἀνάργου Τριάδος· ἀλλὰ δι' ἔνπερ Σατὰν ὁ ἐροτοκτόνος· πολλὰς κατ' αὐτοῦ μηχανὰς ποῖν συβράφας ἐμπρησμέν οἶμοι, καὶ φθορὰν παρ' ἐλπίδα. Ἰωσήφ ἐστὶ μάγος ἀρχηγὸς πάσης· νὺν τῆς χορείας τῆς τελούσης ἐνθάδε· ὁμοῦ σὺν αὐτῷ Διονύσιος πάλοι, συνεργὸς ἔργῳ καὶ λόγῳ τε εὐρέθη· ἐν ἐσοχαιῶ τῶν χρίτων τῶν δυσκόλων ἡμῶν τε τ' ἀναγκῶν τῶν δε τῶν πολυπλόκων. Ἴστω δὲ πᾶς τις μετ' αὐτοὺς ἐνθάδε, ἔγνω βιώσαι μέχρι τέρματος βίου· βυσθῆναι πάντων τῶν ἐκείσε κειμένων, ὀρθῶς γαίννη ἐκρινε τῇ μελλούσῃ, διηνεῶς εἰς ναὸν ἔχειν τὰ τῶν πάλοι ἔγνη προπόντως· κάπιτούτων ρυθμίζειν, ἀμὶ λογισμοῦς καὶ λόγους ὡσπερ Θέμις· κείνος γὰρ αὐτὸς παῖς, μημητῆς τι· ὁ στόχος, εἰτις πρὸ παντὸς ἠγάπησεν εὐλόγως, νοεῖν κατ' ἄκρον, καὶ τελεῖν πράξεις τούτων οὕτως πέπνυται τοῖδ' ἀπίστου πισκιᾶ Ἰσὼν καλῶς γε καὶ σικεῖς ὡσπερ ἔδει· σεσωσμένων τε τὴν ἐδδὸν τὴν σὴν πόνω· ἄγειν φιλοῦσαν τοῦ διδύζοντος πρὸς φῶς· μηδεὶς ἀδελφοὶ μὴ παρατρέσθω ὅτι· βαρετὰ δῆπου καὶ πόνων πληρεστάτη· ρὺν εἰ γὰρ δεσμῶν καὶ γεέννης παμφάγου· ὅσους φιλεῖ γε καὶ κακῶν ἀπαλλάττει· σιάνοις δὲ πάσης ὡ Τριάς σκευαρίας· ἰσοσθενῆ ἀναρχε εὐλογημένη· ὅν εἰς σὸν ὕμνον δοῦλοι σοὶ θεῶν κἀν' σπουδῇ καὶ μόχθῳ νὺν ἐπηξάν κοσμίως. ἔτος 1758».

Εἰς ἀπόστασιν ἑλιγώτερον τῆς ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τῆς Μονῆς τὸ 1905 ἔτος ἔλαθε χώραν σπουδαῖον γεωλογικὸν φαινόμενον ἀνολίσθησι καὶ κατολίσθησι τοῦ ἐδάφους εἰς μῆκος 5 χιλιομέτρων. Τὸ ἡμισυ τοῦ χωρίου Σκλαταῖνα κατεστράφη, ἐν ᾧ ἡ Μονὴ οὐδὲν ἀπολύτως ἐπάθεν. Ὡς δὲ σημειοῦται εἰς τὸ ἐξώφυλλον παλαιοῦ Εὐαγγελίου τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶχε λάθη χώραν καὶ κατὰ τὸ 1714 ἔτος.

Τῆς Μονῆς Σκλαταῖνης τελευταῖοι Μοναχοὶ ἦσαν οἱ Ἡγουμένοι Παφνούτιος, Μελέτιος καὶ Διονύσιος.

Ἐπὶ μιᾷ ἐξοχῆς τοῦ τῶς δήμου Ἀργιθέας ὁροσειρᾶς τῆς Πίνδου ὡς εἶδος ἀκρωτηρίου εἶναι ἐκτισμένη ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Σπηλαίας, οὕτως ὀνομασθεῖσα ἐκ τοῦ κάτωθεν ὑπάρχοντος σπηλαίου. Ἐξ ὄλων τῶν πλευρῶν τῆς Μονῆς καθορῶν ὁ ἐπισκέπτῃς ἱλιγγιᾶ πρὸ τοῦ γαίνοντος βάρθρου, ῥέει δὲ κάτωθεν ποταμὸς παραπόταμος τοῦ Ἀχελώου, ἀνωθεν δὲ τῆς Μονῆς ἀνατολικῶς ὑπάρχουσι λίαν ἀπότομοι καὶ ἀπροσπέλαστοι βράχοι. Ἡ Μονὴ εἶνε ἐκτισμένη εἰς λίαν δύσβατον μέρος διὰ τοῦτο καὶ ἡ

ἄνοδος δι' ὑποζυγίου εἶναι ἐπικίνδυνος καὶ ἡ ὁδοιπορία πάλιν κοπιώδης λόγῳ τῆς μεγάλης ἀνωφερείας, συχνὰ δὲ καταπίπτουσιν ἀνωθεν δράχοι λόγῳ κατολισθήσεως τοῦ ἐδάφους. Καίτοι δὲ εὐσεῖς τόσον κοπιώδους τῆς εἰς τὴν Μονὴν πορείας, ἐν ταῦτοις κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς 15 Αὐγ. πλήθῃ προσκυνητῶν προσέρχονται πεζῶς ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας Βάλτου Ἄρτης Καλαμπάκας καὶ ἄλλων μερῶν καὶ τελεῖται μίᾳ ἀπὸ τὰς μεγαλειτέρας θρησκευτικὰς πανηγύρεις. Ὅντως δὲ ἡ πανήγυρις αὕτη εἶνε πράγματι θρησκευτικὴ, διότι οἱ προσκυνηταὶ ἄρχονται προσερχόμενοι καὶ ἀπερχόμενοι ἀπὸ ἀρχῆς Αὐγούστου, τὴν πρωΐαν δὲ τῆς ἑορτῆς μετὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν ἀπέρχονται ἅπαντες κοινωνοῦντες τῶν θείων μυστηρίων, τὴν δὲ ἡμέραν τῆς ἑορτῆς ἐπικρατεῖ ἄκρα ἐρημία ἐν τῇ Μονῇ. Οὔτε διασκεδάσεις οὔτε χοροὶ, ὡς συνήθως, λαμβάνουσι χώραν, συντελοῦσης εἰς τοῦτο καὶ τῆς δυσβάτου καὶ ἀποκρήμνου τοποθεσίας.

Ἡ Μονὴ αὕτη κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἀγρᾶφων ἦν ὑπεκίνησεν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις κατὰ τὸν Κριτικὸν πόλεμον πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Θεσσαλίας, ἐχρησίμευσεν ὡς Στραταρχεῖον, ἐκεῖ ἐδρευούσης τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως ὑπὸ τὸν Ἀλεξάνδρην, σώζονται δὲ μέχρι σήμερον ἀνωθεν τῆς Μονῆς τὰ δορυώματα, οἱ δὲ χωρικά μέχρι τινὸς εὑρίσκον εἰς τοὺς πέριξ ἀγρούς των θραύσματα ὀβιδῶν.

Ἡ Μονὴ ἀπὸ δεκαπενταετίας ἦτο ἔρημος καὶ διαλελυμένη ἂν καὶ ἔχουσα ἀρκετὸν ἔσοδον, ἀπὸ τριετίας δὲ ἀνευστήσαμεν αὐτήν, ἐπανελθούσης αὐτῆς εἰς τὴν ἀρχαίαν αἰγλήν. Ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε ὅτι ὁ κυρίως μεγαλοπρεπῆς Βυζαντινὸς Ναὸς τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς τὸ δὲ παρακείμενον παρεκκλήσιον ἐπ' ὀνόματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ὅτε καὶ τελεῖται ἡ πανήγυρις τῆς Μονῆς.

Ἐξῶθεν τοῦ μεγάλου Ναοῦ ἐπὶ πλακὸς ἀναγράφονται τὰ ἑξῆς: «Ἀνοικοδομήθη ὁ Θεῖος καὶ Ἱερὸς-Ναὸς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ἐπὶ ἔτους ΑΨΔΣ (1736) μηνὶ Ἀπριλίου διὰ συνδρομῆς Παρθενίου καὶ Παπαῖωνᾶ καὶ Παπαγαβριήλ καὶ Παπαανανία».

Ὁ Τέμπλος εἶναι περικαλλέστατος ὑπὸ ἀρίστου ξυλογλύπτου κατασκευασθεὶς, λαμποκοπεῖ δὲ ὁ χρυσοὺς εἰς τὴν ἀντανάκλασιν τῶν φώτων καὶ φέρει τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν: «ἐν ἔτει αψθ (1779) ἐκαλοῖσθη ὁ θεῖος καὶ περίφημος Τέμπλος δι' ἐξόδου κόπου τε καὶ μόχθου τοῦ πανοσ. Ἡγουμένου Γαβριήλ Ἱερομ. καὶ τῶν λοιπῶν Γερόντων καὶ Ἱερομονάχων τῆς αὐτῆς Μονῆς ἀρχιερατεύοντος Μαχαρίου— Ἐτελειώθη ἐν μηνὶ Αὐγούστου κγ διὰ χειρὸς Γεωργίου καὶ Ἰωάννου».

Κάτωθεν τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ τοῦ Τέμπλου ἀναγράφεται «Ἐλάχιστος Θεόδωρος ἀγιογράφος ἀπὸ τὴν Μεγαλοβλαχίαν ἐκ κόμης Βουκουρέστι ἔτος αφαζ (1717)».

Κάτωθεν τῆς εἰκόνας Ἀγ. Γεωργίου «ἐτελειώθη Σεπτεμβρ. 16 αψλς (1736)». Ὅπισθεν τῆς εἰκόνας τοῦ Προδρόμου «Ἐτελειώθη ἔτει

ἀπὸ ἀδάμ ΖΨΜΔ ἀπὸ Χριστοῦ ΑΨΑΨ Σεπτεμ. 17». Εἰς Σταυρὸν εὐλογίας ἀναγράφεται. «Χρυσάνθου Ἱερομονάχου ἐκ Μονῆς Σπηλαιου ἔτει 1764».

Ἐπὶ κυρίου ἀργυροῦ ἁγίων Λειψάνων ἀναγράφεται «ἡ παρεῖσα θήκη ἀφιερώνεται εἰς τὸ ἅγιον Μοναστήριον τῆς Σπηλαιᾶς παρὰ τοῦ Δημ. Ἀρσενίου εἰς μνημόσυνον τῶν γονέων αὐτοῦ, Βιέννη 1778». Εἰς ἑτέραν θήκην Λειψάνων «θήκη ἀργυρᾶ ἁγίων Λειψάνων κτήμα Μονῆς πατέρων Σπηλαιᾶς, ἐπίκλησιν δλοφύχως ἐξετέλεσε σπουδῇ καὶ δαπάνῃ Καλλινίκου Θύτου 1780». Εἰς τὸ θυμιατὸν ἀναγράφεται «Ἀνανίου Ἱερομονάχου Μοναστήρι Σπηλαιᾶς Νοεμβρ. 10 1766». Εἰς τὴν μικρὰν ἐπάργυρον εἰκόνα ἀναγράφεται «εἰς τὸ ταξεῖδιον τοῦ Παπαφώτη διὰ συνδρομῆς Εὐθυμίου Μποζιῦ 1883». Ἐνωθεν τῆς αὐλοθύρας ἀναγράφεται «Αὐγ. 1804 ἐνθύμιον ἐκτίσθη ἡ πόρτα συνδρομῆς Ἀνανίου ἐξόδων Βασιλικῆς Κοκοράκου ἐκ Καρδασαρά». Ἐξωθεν τοῦ Νάρθηκος «Ἐκτίσθη ὁ Νάρθηξ παρὰ τῶν συνδρομητῶν καὶ κυρίου Χρυσάνθου Ἱερομ. Ἰουλίου 31 1892». Ἡ Μονὴ ἔχει ἀφθονον καὶ διαυγῆς ὕδωρ.

Εἰς δώρον ἀπόστασιν τῆς Μονῆς Σπηλαιᾶς κεῖται εἰς περίοπτον ἀλλὰ δύσδοτον τόπον ἡ Μονὴ Κόστη εἰς τὴν σήμερον μόνον πεζῶς δύναται νὰ ἀνέλθῃ ὁ ἐπισκέπτης, ἑστέρευσε δὲ καὶ ἡ πηγὴ τοῦ ὕδατος. Ἡ Μονὴ τιμᾶται εἰς μνήμην τοῦ Γενεσίου τῆς Θεοτόκου. ἔχει Ναὸν Βυζαντινὸν μὲ Τροῦλλον ἁγιογραφημένον ὅστις φέρει τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν ἔσωθεν.

«Ἀνιστορήθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος Ναὸς οὗτος τὸ Γενέσιον τῆς Ὑπερχίας Θεοτόκου, διὰ συνδρομῆς κόπου καὶ μόχθου τοῦ πανοσιεστάτου Δανιὴλ Ἱερομ. Θεοκτίστου Ἱερομ. καὶ Παρθενίου μοναχοῦ, ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου κ.κ. Μακαρίου ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ αψυρ (1759) Δεκεμβρ. 30».

Ὁ Ναὸς ἔχει δύο Νάρθηκας ἄνωθεν τοῦ ἐνὸς ὑπάρχει παρεκκλήσιον, ἔξωθεν δὲ ἐπιγραφὴ ἐπὶ πλακὸς τελείως κατεστραμμένης. Ἐπὶ τῆς Ἀγίας Τραπεζῆς ὑπάρχει ἀντιμίσσιον ἐκ χονδροῦ ὑφάσματος (καναβάτσας) διὰ χειρὸς ἑχογραφημένον μὲ χονδρὰς ἀλλὰ καλλιτεχνικὰς γραμμὰς καὶ γράμματα, ἄνωθεν ἔχει τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ

$$\begin{array}{c} \text{I} \times \\ \text{N} \text{K} \\ \text{OX-PII} \end{array}$$

«Ἰησοῦς Χριστὸς νικά, Φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσιν». Ἐκατέρωθεν δὲ τοῦ Σταυροῦ τὰ ἐξῆς «Θυσιαστήριον Θεῖον καὶ Ἱερὸν ἁγιασθὲν παρὰ τῆς χάριτος τοῦ παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος, Ἱερουργηθὲν καὶ καθαγιασθὲν παρ' ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ Ἐπισκόπου τῆς ἀγιωτάτης Ἐπισκοπῆς Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου Λαυρεντίου ἐπιτελεῖν τὰ θεῖα μυστήρια εἰς δόξαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν τῆς Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν Ἁγίων Ἀμὴν ἔτος ΖΨϚ. Α' — Περὶ τοῦ Σταυροῦ ὑπάρχουσι τὰ ἐξῆς συμβολικὰ γράμματα :

TK	ΠΓ
ΑΠ	ΜΣ
XX	XX
ΘΘ	ΘΘ
ΡΡ	ΡΡ
ΕΘ	ΕΕ

κάτωθεν δὲ κρανίον καὶ ὀστᾶ χιαστί.

*Ἐξωθεν τοῦ χωρίου Μπουκοχίτσα ὑπάρχει ἡ διαλελυμένη Μονὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Ὁ Ναὸς καμαροσκέπαστος ἀγιογραφημένος φέρει ἄνωθεν τῆς θύρας ἐντὸς τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν· «Ἰστορήθη ὁ θεὸς καὶ πάνσεπτος Ναὸς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας δι' ἐξόδων καὶ συνδρομῆς τοῦ πανοσιωτάτου Ἱερομ. Γερμανοῦ καὶ ἐξόδων τῶν εὐλαβεστάτων Χριστιανῶν, ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου Ἀνανίου καὶ ἱερατεύοντος τοῦ ἄνωθεν πανοσιωτάτου Ἱερομ. Γερμανοῦ ΑΧΠΒ» (1682).

*Ἐξωθεν τοῦ χωρίου Φοντούνη, ὑπάρχει ἡ Μονὴ τῆς Κοιμήσεως Κοπλεσίου ἢ σήμερον ἐπωνομαζομένη τοῦ Ἀγίου Χαραλάμπους. Ἀτυχῶς πρὸ ὀλίγων ἐτῶν κατέπεσεν ὁ Ναὸς θολωτὸς ἀγιογραφημένος, καὶ κατεστράφησαν αἱ ἀγιογραφίαι καὶ ἡ ὑπάρχουσα ἐπιγραφὴ. Τὸ Τέμπλον, ξυλόγλυπτον, τὰς εἰκόνας καὶ τὰ σκεύη παρέλαβον εἰς τὴν νεόκτιστον Ἐκκλησίαν Φοντουνίου. Ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ Ποτηρίου ἀναγινώσκομεν. «Τὸ παρὸν Ποτήριον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἀφιερῶθη δι' ἐξόδων Παρθενίου τοῦ αὐτοῦ καὶ Ἠγουμένου εἰς χορίον Κοπλέσι 1787. Ἐκοσμήθη διὰ χειρὸς κάμου τοῦ ταπεινοῦ Γιάννη Χατοσόγλου». Εἰς τὸ δισκάριον ἀναγράφεται «Δισκάριον Γεωργίου καὶ τοῦ περιστώτος λαοῦ ἔτος 1680». Εἰς Σταυρὸν εὐλογίας ἀναγράφεται «Ὁ Τίμιος Σταυρὸς ὑπάρχει τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου ἐκ κόμης Κοπλέσι: ἔτος 1780».

Εἰς ἀπόστασιν δίωρον κεῖται ἡ Μονὴ Βλασίου τὸ Γενέθλιον τῆς Θεοτόκου. Ἡ τοποθεσία εἶναι μαγευτικὴ περιβαλλομένη ὑπὸ αἰωνοβίων καὶ πυκνῶν ἐλάτων, ἀτυχῶς ἐστείρευσε ἡ πηγὴ τοῦ ὕδατος. Ὁ Ναὸς βυζαντινὸς μὲ τροῦλλον, εἶναι ἀπὸ τοὺς μεγαλειτέρους καὶ καλλιτεχνικότατος, ἀγιογραφημένος μὲ σκαλιστὸν ὠραῖον τέμπλον. Πολλαχοῦ ὅμως ἔχει φθαρτὴ τὸ κτίριον μὲ κίνδυνον καταπτώσεως ὡς κατέπεσαν τὰ παραπλεύρως δύο ἀγιογραφημένα παρεκκλήσια. Ἐσωθεν ἄνωθεν τῆς θύρας ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐπιγραφὴ. «Ἰστορήθη ὁ θεὸς καὶ πάνσεπτος Ναὸς τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, δι' ἐξόδων τοῦ τιμιωτάτου καὶ εὐγενεστάτου ἀρχοντος κ. Γεωργίου καὶ τῆς συμβίας αὐτοῦ Κυράτσης καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κύρ Κωνσταντίνου, ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου ἀρχιεπισκόπου κ. Εὐθυμίου—χειρὸς Ἰωάννου καὶ Ἰωάννου ἔτει ΖΡΝΒ Ἰνδ. 12».

*Ἄνωθεν τῆς θύρας τοῦ γυναικωνίτου ἀναγράφεται: «Δέησις τοῦ δού-
 <Θεολογία> Τόμος ΣΤ'.

λου τοῦ Θεοῦ Ἰωάννου υἱοῦ τοῦ Ἀνδρέου ἐν ἔτει 1744 διὰ συνδρομῆς Χρυσαστόμου Ἱερομ.» Ἐπὶ τοῦ τοίχου δὲ τοῦ χωρίζοντος τὸν γυναικωνίτην, εἰσὶν ἐξωγραφισμένοι οἱ κτήτορες, γενειοφόρος ἀνὴρ καὶ εἰκοσαετῆς νεανίας μετὰ ποδήρεις χιτῶνας κρατοῦντες ἀμφότεροι ἀπαράλλακτον τὸ κτήριον τοῦ ναοῦ μετὰ ἐπιγραφὴν ἄνω «οἱ κτήτορες» ἐν τῇ μέσῃ δὲ «Κύρ Κωνσταντίνος καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ κύρ Γεώργιος οἱ τιμιώτατοι κτήτορες τοῦ θείου Ναοῦ τούτου».

Οἱ ἴδιοι οὗτοι εὐγενέστατοι ἄρχοντες ὧν δὲν ἀναγράφεται τὸ γένος, ἱστορήσαν καὶ τὸν Ναὸν τοῦ Προδρόμου τοῦ παρακειμένου χωρίου Σιάμ ὡς ἡ ἐπιγραφὴ «Ἱστορήθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος Ναὸς τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου Προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, δι' ἐξόδων τοῦ τιμιωτάτου καὶ εὐγενεστάτου ἄρχοντος κ.κ. Γεωργίου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου ἐν κώμῃ Βλάσι, ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Εὐθυμίου. Ἱερατευόντων καὶ συνδραμόντων τῶν εὐλαβεστάτων ἱερέων κ. κ. Ἰωάννου καὶ Κυπριανοῦ κόποις Ἰωάννου τλήμονος ἔτει ΖΡΜΘ». Καὶ ἑτέρα δὲ κάτωθεν μικροῖς γράμμασιν ὑπάρχει ἐπιγραφὴ «οὗτος ὁ Ναὸς ὃν σεις βροτοὶ δρᾶται τοῦ τιμίου ὑπάρχει Προδρόμου Ἰωάννου. Ἦτης εἰσέλθη τὴν πύλην ἀνευ δόλου βραδίως,.... φίλος πέφυκας εἴσελθε χαίρει, δ' ἐχθρὸς καὶ βόσκανος καὶ γέμων ὄλωσ δόλου πόρρω πόρρω πέφευγε τοῦ θείου Ναοῦ τούτου ἐκτίσθη ἐν ἔτει...».(Ἐφθαρμένον).

Εἰς τὰ σύνορα τῶν ἐπαρχιῶν Καρδίτσης καὶ Τρικκάλων εἰς ὕψος 1200 μ. ὑπάρχει ἡ Μονὴ Κατουσίου τῷ Γενέσιον τῆς Θεοτόκου. Ὁ μικρὸς Ναὸς ἀληθινὸν κομφοτέχνημα, καμαροσκεπάστος ἀνευ τρούλλου ἀντὶ τοῦ ὀποῖου ἀνωθεν τῆς Σωλέας ὑπάρχει κυκλικὸν ἡμισφαίριον ἐφ' οὗ ὁ Παντοκράτωρ. Ὁ Νάρθηξ ἀναγράφει: «Ἀνιστορήθη ὁ παρὼν Νάρθηκας Ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου κ. Μακαρίου διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδων Ἰωανᾶ Ἱερομ. καὶ Ἠγουμένου τῆς ἀγίας μονῆς ταύτης ἐκ κόμης Μπογοβίτσας υἱοῦ τοῦ Παπαθάνου ἐφημερευόντος Ἰωανᾶ Ἱερομ. διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου ἐκ κόμης Βρεστανίτσης μετὰ τῶν μαθητῶν μου Ἰωάννου καὶ Γεωργίου ἔτει 1788 Ἰουλίου 19». Ἐντὸς τοῦ Ναοῦ ὅστις εἶναι πολὺ ἀρχαιότερος τοῦ Νάρθηκος εἰς τὸν ἀριστερὸν χορὸν ὑπάρχει ἀνωθεν τοῦ παραθύρου ἡ ἐξῆς ἐπιγραφὴ. «Ἱστορήθη ὁ θεῖος καὶ πάνσεπτος οὗτος Ναὸς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας δι' ἐξόδων τοῦ πανοσιωτάτου ἐν Ἱερομονάχοις κυρίου Ἰωανᾶ Ἱερομ. ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου ἀρχιεπισκόπου Φαναρίου καὶ Νεσχωρίου κ. Ἀθανασίου. Χεῖρ εὐτελοῦς Ἰωάννου καὶ Ἀναστασίου Ἱερέως καὶ Δημητρίου Ἀναγνώστου. ἔτει ἀπὸ Ἀδάμ ΖΡΟΑ ἰνδ. Α'».

Ἄνωθεν τοῦ παραθύρου τοῦ δεξιοῦ χοροῦ ἀναγινώσκειται «Ἅγιοι μάρτυρες οἱ καλῶς ἀθλήσαντες κ.τ.λ. ἔτει ἀπὸ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ι.Χ. ΑΧΞΓ». (1663). Ἄνωθεν τῆς θύρας ἐνδον τοῦ Ναοῦ ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐπιγραφὴ. «Ὅστις ἐκ τῶν εὐρισκομένων Πατέρον

εἰς τὴν ἁγίαν ταύτην Μονὴν βουληθῆ νὰ εὐπρεπίσῃ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ δὲν τὴν καταδρέξῃ μὲ νερόν ὡς εἶναι εἰς τὰ ἐπιτίμια τῶν Ἁγίων Συνόδων». Ὁπισθεν τῆς Εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ Τέμπλου «Δέσεις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἰωάννου καὶ Χριστοφόρου καὶ τῆς συνοδείας αὐτοῦ καὶ τοῦ τέκνου αὐτοῦ Χριστοφόρου ἔτει ΖΡΟΑ» Ὁπισθεν πολυπροσώπου φορητῆς εἰκόνας ἀναγράφεται. «Δέσεις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Δημητρίου Κατσηπούρη καὶ τῶν τέκνων, χεῖρ εὐτελοῦς Ἰω. ἔτος ΑΧΕΑ». Ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ Βήματος εἰς τὸν δεξιὸν τοῖχον πλησίον τοῦ Διακονικοῦ ὑπάρχει ἑρμάριον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀπὸ αἰώνων εὐρίσκεται μελισσῶν, χρησιμοποιοῦν τὸ ἑρμάριον ἀντι κυφέλης, ἐξ οὗ καὶ ἐν τῷ Ἱερῷ ἀκούεται ὁ ὄμβρος τοῦ σμήνους, ἐξ εὐλαθείας δὲ μένει ἄθικτος. Ἐχει δὲ ἡ Μονὴ αὕτη καὶ τοῦτο τὸ ἰδιάζον. Ἄνωθεν τοῦ ἐξωνάρθηκος εἶναι ἡ τράπεζα τῶν μοναχῶν ἀγιογραφημένη ἔχουσα τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν. «Ἔστις ἐστὶν ἀτράπεζος ὃν θεωρεῖται πάντες ἔρχεσθε καὶ τρέφεσθε, ὅτι ὁ Κύριος ὑμᾶς ἐδώρησατο, μηδεὶς εἰσέλθῃ μνησίκακος ἐνθάδε, μηδὲ φιλίας καὶ μέθυσος καὶ Ἰγνοπότης, ἀλλ' ἐν εἰσότητι καὶ σωφροσύνῃ, καὶ εἷτις πίνει καπνὸν καὶ εἷτις δὲν εὐτρεπίζει τὴν παροῦσαν τράπεζα ὡς ἔχει τὴν κατάρα τῆς Παναγίας καὶ τῶν Ταξιαρχῶν καὶ τῶν ἁγίων Ἀναργύρων καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἀμὴν 1784 Ἰουλίου 23». Ἄνωθεν μικροῦ παραθύρου ἀναγινώσκονται «Ἀρχιερατεύοντος τοῦ πανιερωτάτου κ.κ. Μακαρίου διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδων Ἰωανᾶ Ἱερομ. 1788». Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς αἰθούσης τῆς Τραπεζῆς ὑπάρχουν δύο θολωτὰ ἀγιογραφημένα μικρὰ παρεκκλήσια, τὸ ἐν τῶν ἁγίων Ἀναργύρων ὅπερ φέρει τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν «Ἀνιστορήθη τὸ παρὸν παρεκκλήσιον τὸν Ἁγ. Ἀναργύρων διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδων Ἰωανᾶ Ἱερομ. 1788 Ἰουλίου 22» Ὁ ἡμισφαιρικός δὲ τροῦλλος τοῦ Ναῖσκου παριστᾶν πολὶὸν τὸν Παντοκράτορα ἀναγράφει κυκλικῶς «ἐξ οὐρανοῦ ἐπέβλεψεν ὁ Κύριος.....»

Τὸ ἕτερον δὲ παρεκκλήσιον ἀναγράφει. «Ἀνιστορήθη τὸ παρὸν παρεκκλήσιον τὸν παμμεγίστον Ταξιαρχὸν διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου Ἰωανᾶ Ἱερομ. καὶ διὰ χειρὸς Κωνσταντίνου ἐκ κόμης Βρεστενίτσης 1784 Ἰουλ. 22». Ὁ τροῦλλος καὶ τούτου ἡμισφαιρικός παριστᾶ τὸν Ἰησοῦν νέον ἀγένειον μὲ πτέρυγας γύρωθεν ἀναγράφων περίξ, «Θεὸς ὢν εἰρήνης πατὴρ οἰκτηρῶν.....»

Τὰ Μηναια ἐκδοσις Ἐνετίας ἀναγράφουσιν εἰς τὰ ἐξώφυλλα διαφόρους ἐνθυμήσεις. Ἐν τοιοῦτον ἀναγράφει. «Τὰ εἰσὶν δέκα μηναια ἐπάρθησαν διὰ χειρὸς Ἰωανᾶ Ἱερομονάχου». Καὶ κάτωθεν τούτου «Ἐνθύμησις 1797 Ἰουλίου 26, ἔγινε ὁ Ἄνθιμος Ἱερομ. ὁ γιδὸς τοῦ Μιχάλη, τὸ Σάββατο Ἱεροδιάκονος τὴν Κυριακὴ Ἱερέας τὸν ἐκέλευσεν ὁ Ἐπίσκοπος Σεραφεῖμ Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου». Εἰς ἕτερον μηναιον ἀναγράφεται. «Ἐτος 1803 Δεκεμ. 17. Ἐνθύμησις τὸν καιρὸ ὅπου ἐπῆρε τὸ Σοῦλι ὁ Ἄλῃ πασαῶς καὶ ἐχάλασε κόσμον καὶ ἔβαλε φωτιά καὶ ἐκάηκε

ὁ καλδῖρας μέσα». Εἰς ἕτερον Μηνάτεν «1827 Ἀπριλ. 23. Ἐνθύμησις ὅπου ἐσκοτώθη ὁ ἀρχιστράτηγος τῆς Ρούμελης Γεώργης παρα-Ἰσκάκις ὁ ὁποῖος ἐσκοτώθηκε σὶν Ἀθήνα κατατρεγμένος ἀπὸ τὸν Κιουταχῆ» καὶ κατωθεν «1827 Μαΐου 11 Μάθαμε ἐπὶ τῆς τῆν Ἀθήνα ὁ Κιουταχῆς ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας». Εἰς τὸν ἐξωνάρθηκα ἐπὶ τοῦ τοίχου ἀναγράφονται πλεῖσται ἐνθυμήσεις ἐσβεσμένοι ἐκ τοῦ χρόνου, ὡς «κατὰ τὴν 16ην Μαΐου 1854 ἐπέρασαν ἐπαναστάται ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν Ἰω. Κώσταν (Γιαννικώσταν;) καὶ ἀφιέρωσαν μία φοράδα». Εἰς Ὁρολόγιον ἀναγράφεται «ἐν ἔτει 1873 Φεβρ. 13 ὁ Κώστας υἱὸς τοῦ Τόλιο Καναβοῦ ἔλαβε τὸ θεῖον ἀγγελικὸν σχῆμα καὶ ὠνομάσθη Κωνστάντιος παρὰ τοῦ Ἡγουμένου Γερασίμου». Ὁ ἀναφερόμενος Κωστάντιος ἦτο ὁ τελευταῖος ἀδελφὸς καὶ Ἡγούμενος τῆς Μονῆς Κατουσίου.

Περὶ τῶν ἄλλων Μονῶν ἐπιφυλάσσομαι.

Ἐν τῇ κατ' Ἀγραφα Ἱερᾷ Μονῇ Ἀγίας Τριάδος Σκλαταίνης κατὰ Σεπτέμβριον.

† Ὁ Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων ΙΕΖΕΚΙΗΛ